

A KÖVEK BESZÉDE

Irtá: Vécsey Zoltán dr

Lapides clamant...

A kövek beszélnek, mondja a zsoltáros bölcs szava. Isten di-csőségét hirdetik. Ha az ékesszavu proféták hallgatnának, ha em-beri hang, az emberi kultúra alkotásai nem dicsőiténék a Te-remtőt, akkor is megszólalnának a néma tanúk, kiabálnának a kövek, csak meg kell érteni a szavukat.

Hogyan? Hát a köveknek is volna érthető beszédük? Ezeknek a mozdulatlan, néma, szervtelen lényeknek, amelyek csak úgy ta-lálomra fekszenek ott az országot porában, kerülnek lábunk alá, amikor hegy tövében sétálgatunk. Vajjon mit beszélhetnek ezek az élettelen testek, a föld kérgének kiszakadt darabjai?

A prágai ueca kövezetén megbotlik a lábam. Az egyik kocka kiáll a többi közül és ez akasztott meg sietős utamban. A gránit-darab közömbösen, mogorván fekszik ott társai között és most hirtelen eszembe jut, hogy mi lenne, ha ez a hitvány kődarab megnyitná a száját és beszélni kezdene? Elmondaná, hányan buk-dácsoltak rajta keresztül azalatt a három évszázad alatt, amióta ide be van ékelve a prágai jarda pikkelypáncéljába, azután elmon-daná, hogyan állotta századok ostromát, mint valamelyik feudális ur várkastélyának alkotódarabja. Talán a vár szép asszonya kö-nyökölt puha karjaival rajta és így hallgatta az alkonyi órákban a trubadur könnyes énekét? Még korábban talán kézi malomkő volt, amelyen a hallstadti kor primitív kulturája embere gaboná-ját zuzta szét? Még régebben talán gyilkos fegyver volt Káin ke-zében, amellyel a barlanglakó ősember agyonsújtotta embertest-vérét, Ábelt? Ez a szikladarab azonban már akkor is élt, akkor is ugyanilyen szerkezetű, összetételű, keménységű objektum volt, mint most, amikor ember nem volt még a földön, amikor a kontinensek alakulóban voltak, szörnyen vajúdott a föld és az egész égholtozat vörösben izzott a kirobbanó vulká-uk lángjától. Ez a szikladarab, amelyen megakadtam, millió és millió esztendő és élni fog akkor is, amikor én már rég hamuvá váltam, utódaim is kivesztek s a végítélet napja elkövetkezik. A kövek akkorra is fennmaradnak, amikor már minden szerves élet megszűnik a földön és bolygónk kihülve végzi majd körforgását tovább, mint a többi, kietlen, sivar égi test...

Tátraszéplakon voltam az ősszel és minden reggel elvezetett a sétám a Sárga falhoz, a Tátrának geológiai tekintetben ehhez a kétségtelenül egyik legérdekesebb, legszebb részletéhez. A hatal-mas, függőleges fal sok ezer és ezer esztendő alatt halmozódott a magasba a jegesek leszállította törmelékkövekből, a morénákból. Rám mindig azt a benyomást tette a fenyőóriások közül kikandi-káló meredek, mintha nyitott, feltárt lap volna, amelyben a föld őstörténetének legérdekesebb fejezetei vannak megírva.

Felkapok egy darab követ a Sárga fal aljában. Ráteszem a te-nyeremre. Akkorra, hogy éppen csak behorítja, Hazaviszem. Oda-haza erős kefével megtisztítom a szenytól, piszoktól. Azután le-teszem az asztalra.

Most beszélj...

Sok ezer esztendő van mögöttem... Talán sok millió is... De hát ez mindegy a te szempontodból, te szegény ember, akinek átlagos életkora még az elmúlt évszázadban is csak 47 évben volt megszabva és csupán az egészségügy rohamos fejlődése javította fel ezt az átlagot 53 esztendőre. Egyszerűen hogyan is tudnád fel-fogni, hogy mit jelent a csupán tizezer esztendő időköz, amikor gyakran egy nap, egy hónap is olyan türelhetetlen hosszúnak tűnik fel a szemédben? Évezredekkel, vagy évmilliókkal ezelőtt egy nagy tengerben voltam tapadó iszap... Ebben a tengerben csodálatos teremtmények éltek, amik most már csak mesében szerepelnek.

Óriási tengeri sárkányok csapkodták habjait. A hajósok még most is hisznek benne, hogy ivadékaik, a szörnyű tengeri kigyók élnek még a hajójáratok elkerülte tengerekben, de ez csak ba-bonás legenda... A tengeri sárkányok éppenugy kipusztultak, mint a szárazföld szörnyű, páncélos, pikkelyes óriásgyíkai. De a nagy szörnyetegek mellett a kis állatok és parányi lények milliói és milliói is benépesítették az őstengert. Akkor is az volt az élet törvénye, mint most. A nagyobb cápa felfalta a kisebbet...

Emberről azonban nem láttam ennek a csodálatos tengernek partján. Amíg én iszapból kővé képződtem, ember nem za-varta a természet zavartalan harmóniáját. Ezért hiába is kutatód belsőmet, semmit sem találsz bennem, ami a homo sapienssel állana vonatkozásban...

De az őskorszak egyéb tanubizonyságait magamba zárva elrak-tároztam és konzerváltam azokat a ti tudományos megismerések számára. Az egyiptomi fáraók holttestüket bebalzsamozták, a mu-miák mellé elraktározták mindazokat a tárgyakat, amiket az élők szerettek és használtak és a négyezeréves, meg még régibb sírok feltárják most előttetek a mult egész életét, kulturáját, így ele-venedik meg a holt tárgyakban az a négyezredik esztendő, amely a piramisok ormáról nézett Napoleon katonáira.

A követ most kettészélem. Csodálatos alakzatok tűnnek fel a belsejében. Sűrűen egymás mellett csodálatos alakú kagylók, sze-szélyes esíllagok, miniatűr Zeppelinekhez hasonló csigavázak halmozódnak. Most hát megértem, hogy tulajdonképpen mi is ez a kődarab. Nem más, mint a geológiai őskornak egyik temetője. Az őstengerben elpusztult kis állatok egymás mellé zuhantak a parti iszapba és az iszap szépen magába zárta a halottakat. Vázu-kat mumifikálta s maga az iszap, amikor a tenger már elvonult, kiszáradt, szárazra kerülve lassan megkövesedett, így fogva ma-gába a zárványokat, millió és millió esztendővel ezelőtt élt pa-rányi lények csigahéját, kagylóját. A föld színe azonban nem ma-radt nyugodtan, óriási területű földdarabok a magasba emelked-tek, más földdarabok viszont a mélybe süllyedtek, újból tenger alá kerültek. Innen van az, hogy Norvégia fjordos partvonalán háromszáz méter magasságban is hosszú szalag húzódik olyan kö-vekből, amelyek tengeri állatok zárványait fogják magukba, ami azt bizonyítja, hogy a norvég part az évmilliók alatt többszáz mé-terrel emelkedett és a skandináv rögnek ez az emelkedése még most is tart.

De mit jelentenek kövünk belsejében a szabályos, ötágú esilla-gok? Olyan az alakzatuk, mintha kikeleti hóvirág pártája prése-lődött volna ebbe a természetes herbáriumba. Egyes csillagok-nak keskeny sugaraik vannak, mások viszont egész szabályos ala-kulatot mutatnak, mint a legszebb filigran-munkák. Szinte azt hinnők, hogy ezek a csillagoeskák az ősidőkben gyengéd, kedves élőlények voltak, talán tengeri liliomok. Így is nevezik őket s a név tényleg nagyon ártatlannak hangzik, a valóságban azonban nem szelid tengeri virágok voltak ezek a tengeri liliomok, hanem kielégíthetetlen vágyu falánk kis bestiák, a Meduza-nemzetség sarjadékai...

Azután látunk még a kő belsejében olyan alakulatokat, ame-lyeket virágleveléhez hasonlíthatnánk. Ezek a viráglevelék azon-ban tapadó polipkarok voltak és jaj volt annak a kis állatnak, amely ezeknek a karoknak a közelébe jutott. Ha a kar egyszer nekilendült, csavaros mozgása elől nem tudott menekülni a meg-rémült kis állat, gyilkos, halálos öleléssel tapadt rá a bestiának sok-sok ilyen fegyvere. Az egész állat nem állott másból, mint egy óriási szájuéregből és azután ilyen ragadozó karokból, amelyek

szakadatlanul szállították a táplálékot a telhetetlen szájjüregnek. Olyan ez a kar, mint a cowboy lasszója, mely összetekerve fekszik a nyergen és amikor a cowboy célbavette áldozatát, akkor egyszerre a messzibe lendül a kötélcsomó. Így huzta össze a ragadozó polip is karjait, amelyek több méter hosszúságra is ki tudtak lendülni.

A petrografia tudománya a kövek szerkezetét vizsgálhatja és ezek alapján osztályozza az ásványok világát. A paleontológia, az őslénytan a különböző földrétegek korát a beléjük zárt állati és növényi kővületek, foszilléák alapján határozza meg. Az állatok

megkövesült maradványait a paleozoologia, a növényekét a paleobotanika kutatja. Ennek a tudománynak eredményei a szerves világ fokozatos fejlődését bizonyítják. Így lesznek a kövek beszédes tanúi a korszakoknak, amelyek millió és millió évre nyúlnak vissza. Így tudjuk meg, miként fejlődik a kezdeti életből az ősi, alsórendű gerinctelenek a háromkaréjos ősrákok, az első halak világa, mint jelenik meg a devonban az első szárazföldi növény és az első szárazföldi állat a páncélos és tüdőhal. Így tárul fel a kövek tanúsága nyomán a földnek csodálatos őskora, amelyben oly kedvvel buvárkodik a természettudós és a laikus egyaránt.

MARIKA TURÁJA

Írta: MAREK ANTAL

Marika szőke volt és kékszemű. Szerette a fákat, az erdő csendjét, az ég végtelenségét. Bomladozó leányságának rajongó tiszta szeretetével.

— A fák az én legjobb barátaim, mondotta.

És szeretett havas téli napokon kiszabadulni a városból a hegyek közé és száguldani skijével, lobogó hajjal, nekifelejtkezni a csillogó porhanyós havon. Ilyenkor úgy érezte, hogy kiteljesedett az élete. Száguldott, mintha csak az álmai elé sietne. Odatartotta az arcát a levegő simogatásának, mintha férfi simogatását érezné.

— A telet is nagyon szeretem — írta a barátjának.

Egyik januári napon újra nekiszabadult a hegyeknek. Valami üzte, hajította. Kelt neki a menekülés önmagától. A szerelem virágozott furesza jégvirágokkal a lelke ablakán. S nem volt nap, amely életre csókolt volna az apró rügyeket. Csak belül a lelke legmélyén fájt hosszasan valami.

Maga sem tudta hová jutott, olyan ismerős volt neki minden. A hóval fedett fenyők, a lejtők, az emelkedések és a csend, amely ráborult az egész világra.

Egyszerre megtorpant. A skitalpak csőrögye ütődtek össze.

Alkonyodott —
Körülnézett. Tájékozódni akart. Fák. Fatönkök. Ismeretlen völgybe került. Eltévedt.

Meghallotta egyszerre a szíve dobogását. A szülei aggódni fognak érte. Talán már keresik is. S ő itt áll, azt sem tudja merre forduljon. Talán ha valaki megmutatna valami rövidebb utat, akkor még haza is jutna idejében.

Megindult vissza a nyomokon. A ski most oly idegenül surolta a havat.

— Hahó — kiáltott bele az alkonyatba. Megállt. Senki.

S akkor találkozott egy favágóval. Ugy teppant eléje egy kanyarnál. Az első pillanatban örömet érzett, de aztán megrettent. Ott állott előtte az uton, láthatólag ő is meglepetten.

— Kérem, lenne szíves megmondani... az utat... L. felé.

— Eltévedt?
— Igen. A legrövidebb utat szeretném tudni. Sietnék haza.

A favágó nézte Marikát és nem szólt egy ideig. Pattanásig feszült valami a levegőben. Néma volt köröskörül.

— Maga leány? Fiurnában...
— Az édesapámmal jöttem. Ő még fent van valahol. Majd kiáltok érte...
— Édesapám... Hahó... Itt vagyek.
— Nem jön az édesapja...
— Dehogy nem. Itt lesz mindjárt. Már jön is talán.

— Nem jön. Nincs is senki magával. Csak úgy kiabál.

— De itt van ő is... Az utat...
— Erre jól megy a kisasszony. Lejut az országútra...

S megindult Marika felé. Most azt hitte, hogy valami hatalmas árnyék nyúl érte. Azt hitte, hogy menten kiugrik a szíve. A torkán elakadt a szó.

Egyedül volt. Szemben vele ez az ember. Rekedt volt a hangja, ahogyan az utat magyarázta. Most jön feléje...

Pillanatok alatt történt mindez. Jobbra lejtett az erdőirtás, Marika menekült. Porzott a hó belefeküdt a sima talpakba, menekülni.

Érezte maga mögött a favágó lépteinek dobogását.

— Kisasszony... kisasszony... Várjon... Aztán már nem hallott semmit. A favágó szitkozódását szétvitte a szél.

Most már felszabadultan siklott tovább. Szőke haja lebegett, amint a fordulót vette. S nemsokára elébetűnt az út.

Mögötte titokzatos némaságban hallgattak a fák. Az ijedsége ott maradt, lekapta a lelkéről valamelyik kiállós faág. Gyerekes örömet kiteregezte az út mellett a behavazott mezőkre. Valami dalt is dudolt már.

Feljött a hold. Egyszerre bukkant elő a felhők mögül. S észre sem vette, amikor ott révedezett az égen az első csillag.

Egyik kanyarodónál apró kis lámpáival a szlovenszkói kis bányaváros köszöntötte Marikát.

